

РОЛЬ ПРОФСПІЛОК В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

ROLE OF TRADE UNIONS IN REFORMS OF PUBLIC AUTHORITIES

Оксана Домбровська

канд. юрид. наук, доцент кафедри конституційного, адміністративного та господарського права Академії праці, соціальних відносин і туризму

Oksana Dombrovska

PhD in Law, Associate Professor of the Department of Constitutional, Administrative and Economic Law of the Academy of Labour, Social Relations and Tourism

Ключові слова: профспілки, соціальний діалог, об'єднання громад.
Key words: trade unions, social dialogue, community association.

Українське суспільство переживає складний період у своїй історії. Нестабільна політична та економічна ситуація призвели до низки негативних наслідків: погіршення якості та рівня життя переважної більшості населення, спад виробництва, безробіття, несвоєчасна виплата і без того низьких зарплат, високі тарифи за комунальні послуги тощо. Про це свідчать чисельні всеукраїнські акції протесту, мітинги, петиції та звернення до Президента України, уряду, парламенту та в інші державні органи. Ці колективні дії підтверджують, що держава не може вирішити ці проблеми без участі профспілок та об'єднань роботодавців. Сьогодні перед профспілками, як добровільними неприбутковими громадськими організаціями, що об'єднують громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної (трудової) діяльності (навчання) [1], стоїть багато важливих та складних питань: соціально-економічного захисту працівників, можливості ефективної співпраці з органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Зважаючи на те, що Україна стала на шлях реформування органів державної влади та місцевого самоврядування, який передбачає делегування більшості повноважень на місця, наявність активної громадянської позиції профспілковців, готовність до соціального діалогу з владою є особливо важливою та необхідною.

Власне, за роки незалежності соціальний діалог в Україні став важливим інститутом політичної демократії, економічних та соціально-трудова відносин. Соціальний діалог - процес визначення та зближення позицій, досягнення спільних домовленостей та прийняття узгоджених рішень сторонами соціального діалогу, які представляють інтереси працівників, роботодавців та органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, з питань формування та реалізації державної соціальної та економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин [2]. Цей діалог постійно розвивається та удосконалюється, вбудований до інших інститутів, які слугують для реалізації таких цінностей, як участь громадянського суспільства в управлінні державою та захист інтересів працівників та роботодавців. Завдяки соціальному діалогу у влади є можливість приділити увагу інтересам різних соціальних груп при прийнятті рішень, встановленні стратегічних цілей і розробленні

економічних і соціальних програм на різних рівнях розвитку - від загальнонаціонального до рівня окремого підприємства.

Зміст діалогу змінився і розширився від регулювання трудових відносин до формування економічної та соціальної політики. Це вимагає наукових досліджень щодо теоретичних, методологічних і практичних підходів до формування ведення соціального діалогу під час проведення реформи щодо децентралізації влади між органами державного управління та місцевого самоврядування і профспілками.

У 2015 р. Верховна Рада ухвалила Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», який регулює відносини, що виникають у процесі добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, а також добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад [3]. Цього ж року Кабінет Міністрів України затвердив Методику формування спроможних територіальних громад, якою визначив механізм та умови формування спроможних територіальних громад, а також порядок розроблення і схвалення перспективного плану формування територій громад Автономної Республіки Крим, області [4].

Децентралізація влади та створення об'єднаних територіальних громад кидають певні виклики для діяльності профспілкових організацій, що діють на території таких громад. Профспілки не можуть і не повинні лишатися осторонь подій, що нині відбуваються в Україні у ході реформування органів місцевого самоврядування та формування нових об'єднаних територіальних громад. Вони мають брати активну участь в цьому процесі з метою покращення добробуту і соціально-економічного захисту людей.

Вперше питання діяльності профспілок під час проведення реформи децентралізації влади в Україні було визначено в проектному документі Федерації профспілок України і Данської профспілки ЗФ «Посилення внеску профспілок у забезпечення гідної праці, захисту прав працівників та демократизацію в Україні» [5, с. 13]. Профспілки, підтримуючи процеси децентралізації як шлях до демократичних змін, не завжди змогли забезпечити свою участь у цьому процесі щодо забезпечення захисту трудових і соціально-економічних прав членів профспілок.

Спірними видаються рекомендації ФПУ щодо вирішення окремих проблемних питань у сфері праці та діяльності профспілкових організацій в умовах децентралізації влади, коли головна відповідальність за роботу на місцевому рівні покладається лише на первинні профспілкові організації, які заздалегідь не підготовлені до активного залучення до цих процесів.

Першочерговим завданням профспілок і профорганізацій всіх рівнів має стати подальша співпраця з органами місцевого самоврядування та громадою в питаннях забезпечення стабілізації розвитку регіонів, що має упередити подальше падіння економіки регіонів, вжиття організаційних заходів щодо зменшення залежності від непрогнозованих коливань і впливу чинників неекономічного характеру; започаткування глибинних зрушень у структурі економіки регіонів та зменшення їх монофункціональності, розвитку нових видів економічної діяльності, стимулювання малого і середнього підприємництва, оптимізація товарної структури виробництва [6]. У період об'єднання територіальних громад у професійних спілках наявні всі можливості заявити в суспільстві про свій авторитет у відстоюванні права своїх спілчан на працю [7, с. 13].

Однак виникає загроза зменшення кількості первинних профспілкових організацій, а відповідно, й профспілкового членства, в силу тих чи інших причин. Адже будь-яке укрупнення тягне за собою зменшення чогось, наприклад шкіл, дитячих садочків, закладів охорони здоров'я, відділень зв'язку, інших споріднених установ та організацій, а відповідно, їхніх первинок. Можлива й руйнація профспілкової структури, адже відбуватиметься розподіл майна, штатів, поділ первинних профспілкових організацій. Як ніколи гостро постане питання соціального захисту рядового члена профспілки. Тому в цей період профспілкові комітети місцевих рівнів мають підвищувати ефективність захисту соціально-економічних та трудових прав працюючих та налагодити ефективний соціальний діалог з місцевими органами влади, проводити роз'яснювальну роботу на місцях щодо децентралізації, шукати нові методи для

роботи в нових умовах. Цілком розумною і правильною слід вважати політику укладання договорів про співпрацю між профоб'єднаннями та об'єднаннями територіальних громад, адже, за великим рахунком, вони спільно спрямовують свої зусилля на вирішення соціально-економічних проблем об'єднаної територіальної громади і захист прав та інтересів її членів, використовуючи основні принципи соціального діалогу [8, с. 13].

Таким чином, на підставі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки. По-перше, існує нагальна потреба внесення змін до чинного законодавства України, що регулюватимуть відносини профспілок та територіальних громад. По-друге, з огляду на те, що децентралізація влади безпосередньо впливає на діяльність організацій профспілок і з метою недопущення порушення їх прав і гарантій, слід вважати одним з головних завдань в умовах реформування місцевого самоврядування збереження галузевого принципу побудови профспілок, що діють в об'єднаній територіальній громаді. По-третє, з метою налагодження тісної співпраці профспілок та об'єднаних територіальних громад існує необхідність створити певний представницький орган для вирішення питань соціально-економічного характеру та забезпечити можливість висувати його представників на місцевих виборах до складу об'єднаних територіальних громад.

Перелік літератури та джерел інформації

1. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України № 1045-XIV від 15 вересня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 45. Ст. 397.
2. Про соціальний діалог в Україні: Закон України № 2862-VI від 23 грудня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 28. Ст. 255.
3. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України № 157-VIII від 5 лютого 2015 року // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 13. -Ст. 91.
4. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF> (дата звернення 1.11.2017).
5. Децентралізація і профспілки: від розмаїття поглядів до конструктиву // Профспілкові вісті. № 38. 21 вересня 2017. С. 13.
6. Роль та завдання профспілок у процесі децентралізації влади в Україні. URL: http://www.psv.org.ua/arts/Vnutrisne_jitia/view-3774.html (дата звернення 1.11.2017).
7. Побережна Т. Мотивація профспілкового активу в умовах реформ // Профспілкові вісті. 2017. 12 жовтня. С. 13.
8. Сизюк О. Формування громад та роль профспілок // Профспілкові вісті. 2017. 30 березня. С. 13.